

POSTANOWIENIE

Dnia 31 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

w sprawie z powództwa J. L., M. O.
przeciwko Bank [...] spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 31 maja 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 19 maja 2021 r., sygn. akt I ACa [...],

- 1. odrzuca skargę kasacyjną w części dotyczącej postanowienia zawartego w pkt 1. (pierwszym) wyroku;**
- 2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie;**
- 3. zasądza od pozwanego na rzecz powodów kwotę 2700,- (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanego Banku [...] S.A. w W. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 19 maja 2021 r., Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności podnieść należy, że pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, a więc również w zakresie pkt 1, w którym Sąd ten sprostował oznaczenie przedmiotu sporu w sentencji zaskarżonego wyroku przez

dodanie po słowie „zapłatę” słów „kwoty 152.009,98 zł z odsetkami ewentualnie o zapłatę kwoty 52.740,23 zł z odsetkami”. Orzeczenie o sprostowaniu, pomimo zamieszczenia w punkcie pierwszym zaskarżonego wyroku, jest postanowieniem wydanym na podstawie art. 350 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Postanowienie co do zasady podlega zaskarżeniu zażaleniem, przy czym zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje jedynie w przypadkach określonych w art. 394¹ k.p.c., a postanowienie o sprostowaniu orzeczenia do nich nie należy. Sąd Najwyższy może się odnieść do tego rodzaju orzeczenia w razie powołania w podstawach skargi kasacyjnej art. 380 w zw. z 398²¹ k.p.c., a takich zarzutów w podstawach skargi nie ma. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2021 r., V CSKP 139/21, niepubl.). Skarga zatem w części dotyczącej zaskarżonego wyroku w punkcie pierwszym podlegała odrzuceniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący opart na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, a więc zagadnienia, które wiąże się z określonym przepisem prawnym i którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, wymaga jego precyzyjnego sformułowania i wskazania argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11). Chodzi przy tym o zagadnienie nowe, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji.

Zdaniem skarżącego w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne w postaci konieczności odpowiedzi na pytania: 1) czy w świetle celów art. 385¹ k.c. oraz dyrektywy rady 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE z 1993 L 95, s. 29 ze zm., dalej dyrektywa 93/13), dopuszczalne jest stwierdzenie upadku umowy kredytu, w oparciu o stwierdzenie niedozwolonego charakteru w rozumieniu art. 385¹ k.c. części jej postanowień, dotyczących indeksacji kredytu do waluty obcej, bez uprzedniego poinformowania osób występujących po stronie powodowej, przez Sąd, o skutkach upadku takiej umowy; 2) czy w świetle celów art. 385¹ k.c. oraz dyrektywy 93/13 dopuszczalne jest ustalenie upadku umowy kredytu, w oparciu o stwierdzenie niedozwolonego charakteru w rozumieniu art. 385¹ k.c. części jej postanowień dotyczących indeksacji kredytu do waluty obcej, jeżeli w ocenie Sądu, skutkuje to obiektywnie niekorzystnymi skutkami dla konsumenta, bez względu na wolę konsumenta w tym zakresie; 3) jak dotkliwa powinna być represyjna funkcja orzeczenia, w sytuacji stwierdzenia w konkretnym przypadku, że kredytobiorca mógł od początku zawarcia umowy spłacać raty kredytu bezpośrednio w walucie indeksacji, tj. bez zastosowania kursów pochodzących z Tabeli Kursowej Banku; 4) czy sposób, w jaki postanowienie umowne było stosowane już po zawarciu stosunku prawnego, może mieć znaczenie dowodowe, tzn. służyć wykazaniu tezy o braku niedozwolonego charakteru tego postanowienia umownego według stanu na dzień zawarcia umowy; 5) czy w toku kontroli incydentalnej abuzywności postanowień umowy, pod kątem ich jednoznaczności, zgodności z dobrymi obyczajami oraz występowania rażącego naruszenia interesu konsumenta, jak również przy ocenie ewentualnych skutków

abuzowności, w kontekście zasad proporcjonalności, równości i pewności prawa, wynikających z Konstytucji RP oraz celami dyrektywy 93/13 i polskich przepisów ją implementujących, Sąd ma obowiązek brania pod uwagę indywidualnych okoliczności dotyczących danego stosunku prawnego; 6) czy określenie niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 2 k.c. dotyczy określonych przez strony umowy norm postępowania – czy też przeciwnie, wyodrębnione redakcyjnie fragmentu tekstu umowy oraz czy dopuszczalne jest wyeliminowanie z umowy całości kwestionowanych jednostek redakcyjnych w sytuacji, gdy stwierdzono abuzywność wyłącznie w odniesieniu do części zawartych tam norm; 7) czy norma zawarta w umowie kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej, regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego, stanowi normę regulującą główne świadczenia stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. oraz czy norma ta należy do *essentialia negotii* umowy kredytu; 8) czy stwierdzenie przez Sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego skutkuje również niezwiązaniem konsumenta normą, zgodnie z którą wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty obcej oraz czy niezwiązanie konsumenta klauzulą ryzyka skutkuje upadkiem umowy; 9) czy jest zgodna z zasadami proporcjonalności, równości i pewności prawa, wynikającymi z Konstytucji RP oraz przepisów prawa unijnego, jak również z celami dyrektywy 93/13 oraz z celami art. 385¹ § 2 k.c. wykładnia polegająca na stwierdzeniu niezwiązania stron klauzulą spreadu, co ma rzekomo skutkować niezwiązaniem również klauzulą ryzyka, co ma prowadzić do przekształcenia umowy z mocą wsteczną w kredyt złotowy, ale oprocentowany w oparciu o parament ekonomiczny właściwy wyłącznie dla waluty indeksacji, co z kolei mogłoby prowadzić do stwierdzenia nieważności całej umowy; 10) czy w przypadku stwierdzenia przez Sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego przy jednoczesnym stwierdzeniu, że konsument jest związany normą, zgodnie z którą wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty obcej skutkuje koniecznością dokonania wykładni postanowień umowy

z pominięciem klauzuli spreadu, natomiast w wykorzystaniu przepisów dyspozytywnych w brzmieniu aktualnym na dzień zamknięcia rozprawy, w szczególności art. 358 § 2 k.c. oraz stwierdzeniem, że umowa podlega wykonaniu, z wykorzystaniem do przeliczeń kursu średniego waluty indeksacji publikowanego przez Narodowy Bank Polski, aktualnego na dzień danej operacji finansowej.

Sformułowane przez skarżącego wątpliwości nie odpowiadają założeniom przyjętym w orzecznictwie Sądu Najwyższego dla rozumienia przesłanki istotnego zagadnienia prawnego. Podniesione przez niego kwestie koncentrują się wokół problemu dotyczącego abuzywności postanowień umowy i skutków tej abuzywności. W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że postanowienia umowy (regulaminu) określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21, niepubl.). Wyjaśniono, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. Zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 2) oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. W wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, że system przewidziany w dyrektywie 93/13 nie może stać na przeszkodzie temu, by strony umowy eliminowały nieuczciwy charakter zawartego w niej warunku poprzez jego zmianę w drodze umowy, o ile, po pierwsze, odstąpienie przez konsumenta od powołania się na nieuczciwy charakter wynika z jego wolnej i świadomej zgody, i po drugie, nowy warunek zmieniający nie jest nieuczciwy. Nie budzi też wątpliwości, że stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną (zob. np. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r.

- zasada prawna - III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2021 r., III CZP 41/20, MoP 2021, Nr 15, s. 775, wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG i z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bankowi BPH S.A.). Sformułowane przez skarżącego kwestie osadzone są w okolicznościach konkretnej sprawy i dotyczą powstałych *in casu* jego wątpliwości na tle wskazanych przepisów. W istocie skarżący pod pozorem potrzeby wykładni powołanych przepisów kwestionuje stanowisko Sądu drugiej instancji, który – powołując m.in. orzecznictwo Sądu Najwyższego jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – w okolicznościach sprawy stwierdził, że trafnie przyjął Sąd pierwszej instancji, że wobec uznania spornych postanowień dotyczących całego mechanizmu indeksacji za abuzywne konieczne stało się przesądzenie, że umowa kredytu będąca przedmiotem oceny w sprawie jest nieważna w całości, akcentując, że nie zasługiwał na uwzględnienie zarzut pozwanego, iż Sąd pierwszej instancji nie rozważył, czy unieważnienie całej umowy jest korzystne dla powodów. Nie ma zatem argumentów wskazujących na konieczność wypracowania reguł dotychczas nieomówionych w orzecznictwie i doktrynie.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, niepubl., z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.). Skarżącego obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne

wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, niepubl., z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/06, niepubl.).

Zdaniem skarżącego istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. 1) art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385² k.c. i odpowiedzi na pytanie, czy wykonanie umowy może mieć znaczenie dowodowe przy ocenie abuzywności kwestionowanego postanowienia; 2) art. 385¹ § 1 i 2 w zw. z art. 385² k.c. i odpowiedzi na pytanie, czy dokonując w toku kontroli incydentalnej, oceny postanowień umowy w przedmiocie abuzywności oraz skutków abuzywności, Sąd ma obowiązek oceny indywidualnych okoliczności sprawy, w szczególności wiedzy i doświadczenia kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy oraz świadomości w zakresie możliwych ryzyk oraz faktycznej alternatywy dla kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy, gdyby chciał zawrzeć umowę bez kwestionowanych postanowień i całościowego wpływu jaki ich wprowadzenie do umowy miało na interes konsumenta; 3) art. 385¹ § 2 k.c. i odpowiedzi na pytanie, czy dopuszczalne jest stwierdzenie upadku umowy bez poinformowania uprzednio strony powodowej o skutkach takiego rozstrzygnięcia i gdy jest to obiektywnie niekorzystne dla konsumenta; 4) art. 385¹ § 1 k.c. i wyjaśnienia wątpliwości, czy „postanowieniami” w rozumieniu tego przepisu są normy umowne, czy też jednostki redakcyjne, czy norma zawarta w umowie kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego stanowi główne świadczenie stron umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej w rozumieniu tego przepisu; 5) art. 353 § 1 w zw. z art. 69 § 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe i wyjaśnienia, czy norma zawarta w umowie kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej regulująca odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego stanowi *essentialia negotii* umowy kredytu; 6) art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 7 ust. 1 i 8b ust. 1 dyrektywy 93/13 i art. 353¹ w zw. z art. 2, art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP i wyjaśnienia, czy rozstrzygnięcie w przedmiocie skutków abuzywności, zastosowane przez Sąd pierwszej i drugiej instancji stoi w sprzeczności z zasadą proporcjonalności, równości, pewności

prawa oraz utrzymania w mocy umowy w zakresie niedotkniętym abuzywnością, a także pozostaje w sprzeczności z interesem innych konsumentów oraz konkurentów pozwanego; 7) art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385¹ § 2 w zw. z art. 3 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 i wyjaśnienia, czy dokonując oceny w przedmiocie skutków abuzywności, Sąd powinien wziąć pod uwagę brzmienie przepisów prawa materialnego na dzień zamknięcia rozprawy, czy też na dzień zawarcia umowy, mając na względzie cel przepisów regulujących skutki abuzywności oraz przepisów dyspozytywnych umożliwiających dokonanie wykładni w tym zakresie; 8) art. 358 § 2 w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. i wyjaśnienia, czy art. 358 § 2 k.c. stanowi przepis dyspozytywny, który umożliwia dokonanie wykładni umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej, pozwalającej na jej wykonanie, po stwierdzeniu niezwiązania konsumenta normą zawartą w umowie kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego.

Sformułowane przez skarżącego wątpliwości, uzasadniające w jego ocenie potrzebę wykładni powołanych przepisów, stanowią w istocie powtórzenie wyartykułowanych przez niego problemów, mających stanowić istotne zagadnienie prawne. Co się zaś tyczy wątpliwości zawartej w pkt 7, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż zdaniem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoi na przeszkodzie wypełnianiu luk w umowie, spowodowanych usunięciem z niej nieuczciwych warunków, które się w niej znajdowały, wyłącznie na podstawie przepisów krajowych o charakterze ogólnym, przewidujących, że skutki wyrażone w treści czynności prawnej są uzupełniane w szczególności przez skutki wynikające z zasad słuszności lub ustalonych zwyczajów, które nie stanowią przepisów dyspozytywnych lub przepisów mających zastosowanie w przypadku, gdy strony umowy wyrażą na to zgodę. Innymi słowy, nie można w sytuacji uznania niedozwolonych postanowień umownych za abuzywne zastępować ich żadnymi innymi. (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21, niepubl.). Nadto sformułowane przez skarżącego wątpliwości osadzone są w okolicznościach konkretnej sprawy. W istocie skarżący pod pozorem potrzeby wykładni powołanych przepisów kwestionuje rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji,

o czym była mowa wyżej. Nie ma zatem argumentów jurystycznych przemawiających za potrzebą wypowiedzenia się przez Sąd Najwyższy w sformułowanych przez skarżącego kwestiach.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c.